

(၉)ကြိမ်မြောက် တိုင်းရင်းဆေးသုတေသန စာတမ်းဖတ်ပွဲ

ဖွင့်ပွဲ အခမ်းအနားတွင် ပြောကြားသည့်မိန့်ခွန်း

(Draft)

တိုင်းရင်းဆေးတက္ကသိုလ်၊ မန္တလေး။

(၁၉-၂-၂၀၁၉)

- အားလုံးပဲ မင်္ဂလာပါ။
- (၉)ကြိမ်မြောက် တိုင်းရင်းဆေးသုတေသန စာတမ်းဖတ်ပွဲကို ကြွရောက်လာကြသော မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးအစိုးရအဖွဲ့၊ မန္တလေးမြို့တော်ဝန်၊ မြန်မာနိုင်ငံ တိုင်းရင်းဆေးကောင်စီမှ ဆရာကြီးများ၊ တိုင်းရင်းဆေးပညာရပ်ဆိုင်ရာ အကြံပေးအဖွဲ့ ဥက္ကဋ္ဌနှင့် အဖွဲ့ဝင်များ၊ တိုင်းရင်းဆေးထုတ်လုပ်သူများနှင့် လုပ်ငန်းရှင်များအသင်းမှ ဥက္ကဋ္ဌနှင့် အဖွဲ့ဝင်များ၊ ပြည်နယ်/ တိုင်းဒေသကြီးအသီးသီးမှ တိုင်းရင်းဆေးဌာနဆိုင်ရာ ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ကျန်းမာရေးနှင့်အားကစားဝန်ကြီးဌာနမှ အမြဲတမ်းအတွင်းဝန်၊ တိုင်းရင်းဆေးပညာဦးစီးဌာနမှ ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်၊ ဒုတိယညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်တွေ တက်ရောက်လာသူအားလုံးကို နှုတ်ခွန်းဆက်သပါတယ်။ အထူးသဖြင့် စာတမ်းရှင်များနှင့် အခြားဖိတ်ကြားထားသူများကို နှုတ်ခွန်းဆက်သပါတယ်။
- ကျွန်တော့်အနေနဲ့ ယခု သုတေသနစာတမ်းရှင်များကို အထူး လေးလည်းလေးစားပါတယ်၊ ဂုဏ်လည်းယူပါတယ်။
- ပထမဆုံးအနေနဲ့ တိုင်းရင်းဆေးပညာရပ်ဆိုင်ရာ တစ်ခုလုံး ဘက်စုံ ပိုမိုဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရန်အတွက် မရှိမဖြစ် အဓိကပံ့ပိုးနေတာကတော့ သုတေသနလုပ်ငန်းပဲဖြစ်ပါတယ်။ သုတေသနဟာ တိုင်းရင်းဆေးလောကတွင်

မဟုတ်ပါဘူး။ အနောက်တိုင်းဆေးလောကမှာလည်း သုတေသနမပါရင် မည်သည့်နည်းနှင့်မျှ မတိုးတက်နိုင်ပါ။

- ဒါကြောင့် သုတေသနသည် အပင်တစ်ပင်ရဲ့ ရေသောက်မြစ်ကဲ့သို့ ဖြစ်ပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံမှာ သုတေသနလုပ်ဖို့ကို အဘက်ဘက်က နေပြီးတော့ ပံ့ပိုးဖို့လိုပါတယ်။ ဘာတွေကို ဘယ်လိုပံ့ပိုးမယ်ဆိုတာကို လည်း ကျွန်တော်ဆက်လက်ပြီး ပြောပါမယ်။
- နောက်တစ်ချက်က သုတေသနကိုလုပ်ရင် သုတေသနရဲ့ရလဒ်ကို ကျွန်တော်တို့က အသုံးပြုရပါမယ်။ သုတေသနပေါင်း (၁၀၀၀)၊ (၂၀၀၀) လောက်လုပ်တယ်။ ရလဒ်ကို ဘာမှအသုံးမပြုရင် သဲထဲရေသွန်သလိုပဲ ဖြစ်သွားပါမယ်။ ရလဒ်ကို ဘယ်လိုသုံးမလဲဆိုတာ စဉ်းစားဖို့လိုပါတယ်။
- ဒီလို သုတေသနစာတမ်းဖတ်ပွဲကြီး ဖြစ်မြောက်အောင် စီစဉ်ပေးတဲ့ တိုင်းရင်းဆေးပညာဦးစီးဌာန၊ တိုင်းရင်းဆေးတက္ကသိုလ်နဲ့ ပါဝင်တဲ့သူ အားလုံးနှင့် အဖွဲ့အစည်းများမှ အဖွဲ့ဝင်အားလုံးကို ကျွန်တော့်အနေနဲ့ လေးလည်း လေးစားပါတယ်။ ဂုဏ်လည်းယူပါတယ်။ ကျေးဇူးလည်း တင်ပါတယ်။
- နောက်တစ်ချက်က စာတမ်းရှင်များအနေနဲ့ကလည်း ဆက်လက် ပြီးတော့ ယခုလို စာတမ်းဖတ်စေချင်ပါတယ်။ စာတမ်းဖတ်တဲ့အခါမှာ အရေးအကြီး ဆုံးက စာတမ်းခေါင်းစဉ်ပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ ဘယ်ဟာကို ဘယ်လိုသုတေသန လုပ်မလဲဆိုတာကို အရင်ဆုံး စဉ်းစားရပါမယ်။

- အကြမ်းအားဖြင့် ကြည့်မယ်ဆိုရင် တိုင်းရင်းဆေးမှာ ကုသရေးနှင့်ဆိုင်တဲ့ သုတေသနကို လုပ်ဖို့လိုပါတယ်။ အလားတူစွာ တိုင်းရင်းဆေး သင်ကြားရေးနှင့်ပတ်သက်တဲ့ သုတေသနတွေ လုပ်ဖို့လိုပါတယ်။
- ထို့အပြင် ပြည်သူများ၏ တိုင်းရင်းဆေးပညာအပေါ် သဘောထားအမြင် စသည့် ကဏ္ဍပေါင်းစုံတွင် ပိုမိုဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရေးအတွက် သုတေသန လုပ်ငန်းများ ပိုမိုအားဖြည့် လုပ်ဆောင်ကြရမယ်၊ ပြည်သူတွေအကြား စစ်တမ်းတွေ ကောက်ရပါမယ်။
- ထို့အပြင် ဆေးစွမ်းရှိထက်မြက်သော ဘယဆေးပင်များ ပိုမိုစိုက်ပျိုး၊ ပိုမိုထုတ်လုပ်နိုင်ဖို့အတွက် ဘယ်လိုလုပ်မလဲဆိုတာကို သုတေသနတွေ လုပ်ပါရမယ်။ သုတေသနတွေလုပ်တဲ့အခါမှာ တိုင်းရင်းဆေးပညာဦးစီးဌာနတစ်ခုတည်းနဲ့လည်း လုပ်လို့မရပါဘူး၊ စိုက်ပျိုးရေးပညာရှင်များ၊ သစ်တောပညာရှင်များ၊ ရုက္ခဗေဒပညာရှင်များ၊ တိုင်းရင်းဆေးဝါး ထုတ်လုပ်သူများ၊ သုတေသနပညာရှင်များနှင့် ပူးပေါင်းလက်တွဲ၍ ဆောင်ရွက်ကြရမှာဖြစ်ပါတယ်။
- ဒါမှသာလျှင် တိုင်းရင်းဆေးလောကမှာ ကုသတဲ့ဆေးဝါးများရဲ့ ဆေးစွမ်း ရှိထက်မြက်မှုတွေ၊ အရည်အသွေးပြည့်ဝတဲ့ ဆေးပင်တွေကို ဘယ်လို စိုက်မလဲ၊ အထွက်တိုးအောင် ဘယ်လိုလုပ်မလဲ ဒါတွေကို သုတေသန လုပ်ရပါမယ်။ သုတေသနတွေ ဘက်စုံပြုလုပ်ခြင်းအားဖြင့် တိုင်းရင်းဆေး လောကကြီးသည် အဘက်ဘက်မှ တိုးတက်လာမှာ ဖြစ်ပါတယ်။

- နောက်တစ်ချက်က တိုင်းရင်းဆေးသုတေသန လုပ်တဲ့အခါမှာ တိုင်းရင်းဆေးတက္ကသိုလ်တင်မကပါဘူး တိုင်းရင်းဆေးဝါး ထုတ်လုပ်တဲ့ လုပ်ငန်းတွေ၊ ကုမ္ပဏီတွေကလည်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ကြဖို့လိုပါတယ်။
- ဒီလိုလုပ်တဲ့အခါမှာ တိုင်းရင်းဆေးတက္ကသိုလ်မှာရှိတဲ့ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်တွေ၊ ဆေးသုတေသနဦးစီးဌာနက ပညာရှင်တွေနဲ့ ပူးပေါင်းလုပ်ရပါမယ်။ ဆေးဝါးတက္ကသိုလ်တွေနဲ့ ပူးပေါင်းလုပ်ရပါမယ်။ တိုင်းရင်းဆေးတက္ကသိုလ်တစ်ခုတည်းလုပ်လို့လည်း မတိုးတက်နိုင်ပါဘူး။ ဆိုလိုတာက တိုင်းရင်းဆေးဝါး ထုတ်လုပ်တဲ့သူတွေနဲ့လည်း တွဲလုပ်ရပါမယ်။
- ဒီလို ပူးပေါင်းပြီးလုပ်မှသာလျှင် ပြည်သူများက တိုင်းရင်းဆေးထုတ်ကုန်တွေဟာ ဒီလိုသုတေသနများစွာလုပ်ပြီးမှ ထွက်ရှိလာတဲ့ဆေးများ ဖြစ်တယ်ဆိုတာကိုသိလာရင် တိုင်းရင်းဆေးကို ပိုမိုယုံကြည်စွာလက်ခံသုံးစွဲလာကြမှာ ဖြစ်ပါတယ်။
- ဆောင်ရွက်ထားရှိခဲ့သော တိုင်းရင်းဆေးသုတေသနများမှ ရလဒ်များကိုလည်း လုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်ရာတွင် လက်တွေ့ ပြန်လည်အသုံးပြုခြင်းနှင့် ယခင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့် သုတေသနကိုအခြေခံ၍ နောက်တစ်ဆင့် သုတေသနများ ပြုလုပ်ခြင်းများကိုလည်း ဆောင်ရွက်သွားရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။
- သုတေသနမလုပ်ဘဲ မိမိအထင်အမြင်တွေနဲ့သာ စမ်းပြီးလုပ်နေမယ်ဆိုရင် ပြည်သူတွေရဲ့ တိုင်းရင်းဆေးကို ယုံကြည်လာမှု ကျဆင်းသွားမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ ပြည်သူတွေ ယုံကြည်ဖို့အတွက်ဆိုရင် တိုင်းရင်းဆေးသုတေသန လုပ်တယ်ဆိုတာကို ပြည်သူတွေ သိရပါမယ်၊ ချပြရပါမယ်။

- ပြည်သူတွေသိဖို့အတွက် တိုင်းရင်းဆေးသုတေသနဦးစီးဌာနနဲ့ တိုင်းရင်းဆေးတက္ကသိုလ်ရဲ့ အင်တာနက်စာမျက်နှာတွေမှာ တင်ရပါမယ်။
- တိုင်းရင်းဆေးသုတေသနလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ရာတွင် ယခုထက် ပိုမိုထိရောက်စွာ အထောက်အကူပြုနိုင်ဖို့အတွက် တိုင်းရင်းဆေးတက္ကသိုလ်တွင် သုတေသနဌာနခွဲတစ်ခု ဖွဲ့စည်းဆောင်ရွက်ရမှာဖြစ်ပါတယ်။ ဆေးသုတေသနဦးစီးဌာနနှင့် ပူးပေါင်း၍ တိုင်းရင်းဆေးတက္ကသိုလ် သုတေသနဆိုင်ရာ ကျင့်ဝတ်ကော်မတီ ဖွဲ့စည်းနိုင်ဖို့ကိုလည်း ပံ့ပိုးဆောင်ရွက်သွားမှာဖြစ်ပါတယ်။
- နောက်တစ်ချက်ကတော့ ဘာပဲလုပ်လုပ် စုပေါင်းညီညွတ် လုပ်ရပါမယ်။ တိုင်းရင်းဆေးပညာဦးစီးဌာန၊ တိုင်းရင်းဆေးတက္ကသိုလ်၊ တိုင်းရင်းဆေးဝါးထုတ်လုပ်သူများအသင်း၊ တိုင်းရင်းဆေးကောင်စီ စသည်တို့နဲ့ အကုန်ပေါင်းပြီး လုပ်ရပါမယ်။ တစ်ဦးတစ်ယောက်တည်း လုပ်လို့မရပါဘူး။ ဥပမာ- ပေါင်းပြီးတော့ လုပ်စေချင်တာက ဆေးဝါးထုတ်လုပ်တဲ့ ကုမ္ပဏီ (၂)ခုကိုတောင် ပေါင်းပြီးလုပ်စေချင်ပါတယ်။ ဘာလို့လဲဆိုရင် ကုမ္ပဏီ (၁)ခုချင်းစီအနေနဲ့ သုတေသနလုပ်တာထက် ပေါင်းပြီးတော့ သုတေသနလုပ်ရင် အဘက်ဘက်က ပိုမိုထိရောက် အဆင်ပြေမှာဖြစ်ပါတယ်။
- ထို့အပြင် ဘယဆေးများရဲ့ အရည်အသွေးကိုလည်း စိုက်ပျိုးရေးပညာရှင်များနဲ့ပေါင်းပြီး သုတေသနလုပ်စေချင်ပါတယ်။ တိုင်းရင်းဆေးလောကကြီး တိုးတက်ဖို့ဆိုရင် အဘက်ဘက်က လုပ်ဖို့လိုပါတယ်။ သာမန်စဉ်းစားပုံ၊ စဉ်းစားနည်းတွေနဲ့ လုပ်လို့မရပါဘူး၊ ဆန်းသစ်တီထွင် တွေးခေါ်ခြင်း

နှင့် ဖောက်ထွက်တွေးခေါ်ခြင်း စွမ်းရည်များရရှိနိုင်ဖို့ဆိုရင် သုတေသန လုပ်မှသာလျှင် ဒီလိုစွမ်းရည်တွေ ရလာမှာဖြစ်ပါတယ်။

- ဒီတိုင်းရင်းဆေး စာတမ်းဖတ်ပွဲရဲ့ သုတေသနဆိုင်ရာ တွေ့ရှိချက်ရလဒ် တွေကို တိုင်းရင်းဆေးတက္ကသိုလ်တွေမှာလုပ်တဲ့ ပါမောက္ခတွေပဲဖြစ်ဖြစ်၊ ကထိကတွေပဲဖြစ်ဖြစ်၊ တိုင်းရင်းဆေးပညာဦးစီးဌာနသူတွေပဲဖြစ်ဖြစ် ရှုထောင့်အမျိုးမျိုး စဉ်းစားပုံ/ စဉ်းစားနည်းက တိုးတက်ပြီးတော့ ဆန်းသစ်တီထွင်တဲ့ အတွေးအခေါ်တွေကို စဉ်းစားလို့ရမှာဖြစ်ပါတယ်။
- ကျွန်တော်တို့ ဒီလိုလုပ်တဲ့အခါမှာ အခြားတိုင်းရင်းဆေးပညာ ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်သော အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများဖြစ်တဲ့ တရုတ်၊ ထိုင်း၊ ဖိလစ်ပိုင်၊ ဂျပန်၊ တောင်ကိုရီးယားတို့မှာ လုပ်ဆောင်နေသော တိုင်းရင်းဆေးဆိုင်ရာ သုတေသနများကိုလည်း မျက်ခြေမပြတ် ကြည့်ရှုလေ့လာရမှာဖြစ်ပြီး မိမိတို့နိုင်ငံနှင့် မိမိကိုယ်ပိုင်တိုင်းရင်း ဆေးပညာရပ်နှင့်ကိုက်ညီသည့် ပိုမို ကောင်းမွန်သော သုတေသနများကို ပြုလုပ်ရန် အကြံဉာဏ်များ ရရှိနိုင်မှာ ဖြစ်ပါတယ်။
- အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများရဲ့ တိုင်းရင်းဆေးပညာတိုးတက်မှုကို သိဖို့အတွက် တိုင်းရင်းဆေးပညာဦးစီးဌာနနှင့် တိုင်းရင်းဆေးတက္ကသိုလ်တို့မှာ တာဝန် ရှိပါတယ်။
- ဆိုလိုတာက တက္ကသိုလ်မှာ ဌာနတွေကို အဖွဲ့လေးတွေကို (၅)ဦး လောက် ဖွဲ့ပြီး အဲဒီအဖွဲ့ရဲ့တာဝန်ကတော့ ဘယ်နိုင်ငံမှာ ဘယ်လို သုတေသန လုပ်နေတယ်ဆိုတာကို ခေါင်းစဉ်တွေ၊ အကြောင်းအရာတွေကို ရှာရပါ မယ်။ အဲဒီခေါင်းစဉ်တွေ၊ အကြောင်းအရာတွေကို စုစည်းပြီး သက်ဆိုင်

ရာဌာနတွေဆီကို အကုန်ပို့ပေးရပါမယ်။ ဒါမှသာလျှင် သက်ဆိုင်ရာ ဌာနတွေအနေနဲ့ အခြားနိုင်ငံတွေမှာ ဘာတွေလုပ်နေတယ်ဆိုကို သိနိုင်မှာ ဖြစ်ပါတယ်။

- ယခင် ဆောင်ရွက်ထားရှိခဲ့သော တိုင်းရင်းဆေးသုတေသနများ၏ ခေါင်းစဉ်၊ အကြောင်းအရာ၊ ရည်ရွယ်ချက်နှင့် ရလဒ်များကို သက်ဆိုင်ရာ အခန်းကဏ္ဍအလိုက် တိုင်းရင်းဆေးသုတေသနဆိုင်ရာ အချက်အလက် ဘဏ်အသွင်ထားရှိခြင်းဖြင့် သုတေသန ဆောင်ရွက်သူများအနေဖြင့် အခြေခံအချက်များရရှိကာ သုတေသန အကြောင်းအရာတစ်ခုတည်းကို ထပ်တလဲလဲပြုလုပ်မှုမှ ရှောင်ကြဉ်နိုင်ခြင်း၊ ထပ်မံလိုအပ်လျက်ရှိသည့် သုတေသနများ ပြုလုပ်နိုင်ခြင်းဖြင့် ဆောင်ရွက်နိုင်မှာဖြစ်ပါတယ်။
- တိုင်းရင်းဆေးသုတေသနဆိုင်ရာ အချက်အလက်ဘဏ် (Research Information Bank)ကို ပြုလုပ်ဖို့အတွက် ဆွေးနွေးပွဲကို တစ်ရက် လောက်တော့ လုပ်စေချင်ပါတယ်။ အချက်အလက်ဘဏ်ကို လုပ်ထားခြင်း အားဖြင့် ဥပမာ- ပညာရပ်နယ်ပယ် (၇)ခုလောက် ရှိတယ်ဆိုရင် နယ်ပယ် အမှတ်(၇)မှာတော့ သုတေသနလုပ်ထားတာ (၃၀)လောက်ရှိတယ်၊ နယ်ပယ် အမှတ် (၁)မှာတော့ သုတေသန လုပ်ထားတာဟာ (၃၀၀)လောက် ရှိတယ်ဆိုရင် မညီမမျှလုပ်ထားတာ သိနိုင်ပါတယ်။ သုတေသနလုပ်ဖို့ လိုပြီး မလုပ်ရသေးတဲ့နေရာ တွေသိမယ်၊ လိုတာတွေ လုပ်နိုင်ပါမယ်။
- နောက်တစ်ချက်က သုတေသနကို မြှင့်တင်မယ်ဆိုရင် တိုင်းရင်းဆေး တက္ကသိုလ်မှာ သုတေသနဌာနဖွဲ့တာနဲ့တင် မလုံလောက်ပါဘူး၊ မကြာခင် ကာလမှာ ဆေးသုတေသနဦးစီးဌာန (ပြင်ဦးလွင်ရုံးခွဲ)မှာ သုတေသန

ဆိုင်ရာတင်ပြမှု၊ ဆန်းစစ်လေ့လာမှု၊ စီမံခန့်ခွဲမှု၊ နည်းစနစ်နှင့် ကျင့်ဝတ် စသည်ဖြင့် စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့် လက်မှတ်ရ (certificate) သင်တန်းများကို ဆက်တိုက်ပြုလုပ်ဖို့ ရှိတဲ့အတွက် တိုင်းရင်းဆေးပညာရှင်များ၊ တိုင်းရင်းဆေးသုတေသန ဆောင်ရွက်သူများ တက်ရောက်နိုင်ပါတယ်။ သင်တန်းသားများကိုလည်း စားသောက်နေထိုင်ဖို့အပြင် အခမဲ့ သင်ကြားပေးမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ (၅)ရက် သင်တန်းတက်ပြီး အောင်လက်မှတ်ပေးပါမယ်။

- နောက်တစ်ချက် တိုင်းရင်းဆေးမှာ လူပါဝင်တဲ့ သုတေသနကို လုပ်ရတာမို့ အရမ်းလုပ်လို့မရပါဘူး။ သုတေသနကျင့်ဝတ်ကို လိုက်နာမှ လုပ်လို့ရမှာ ဖြစ်တဲ့အတွက် ကမ္ဘာမှာ သတ်မှတ်ထားတဲ့ -ICH-GCP Guideline, International Council for Harmonization စတဲ့ Guideline တွေကိုယူပြီးမှ လုပ်ရပါမယ်။ ကျင့်ဝတ်နဲ့ညီအောင် ဘယ်လိုလုပ်ရမလဲ ဆိုတာကို ဒီသင်တန်းမှာ သင်ပေးပါမယ်။ သင်တန်းကိုတော့ မိမိဆန္ဒနဲ့ တက်ချင်တဲ့သူတွေကိုပဲ တက်ခိုင်းပါမယ်။ ဒီ course ကိုတော့ ဒီ subject တွေ သင်ပြီးတော့ ဘယ်နေ့ကနေ ဘယ်နေ့အထိဖွင့်မယ်ဆိုပြီး သင်တန်းတက်ချင်တဲ့သူများ လာလျှောက်ပါလို့ ကြေညာပါမယ်။ ဒါမှသာ တက်တဲ့သူက မိမိကိုယ်တိုင် စိတ်ဝင်စားပြီး တက်တဲ့သူတွေဖြစ်မယ်၊ မဟုတ်လို့ ရှိရင် အမိန့်အရ၊ တာဝန်အရ တက်ရတာမျိုး မဖြစ်စေချင်ပါဘူး။
- ဒီဟာလည်း သုတေသနလုပ်တဲ့ကိစ္စဖြစ်ပါတယ်။ ကျွန်တော် ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့မှာ (၁၆)နှစ်ကျော်လုပ်ခဲ့တာမှာ (၅)နှစ်ကတော့ Region Advisor Medical Research လုပ်ခဲ့ပါတယ်။ သင်တဲ့အခါမှာ ဆေးသု

တေသနဦးစီးဌာနတစ်ခုတည်းမဟုတ်ပါဘူး။ ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးဦးစီးရယ်၊ ကုသရေးဦးစီးရယ်၊ အစားအသောက်နှင့်ဆေးဝါးကွပ်ကဲရေးဦးစီးဌာနတို့မှာလည်း တကယ်ကျွမ်းကျင်တဲ့လူတွေ ရှိပါတယ်။

- သုတေသနများပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံမှာ သုတေသနပြုလုပ်သော ယဉ်ကျေးမှုထွန်းကားစေရေးနှင့် သုတေသနပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် ပညာရပ်နယ်ပယ်အသီးသီးတွင် ယခုထက်ပိုမို တိုးတက်စေမှာဖြစ်ပြီး သုတေသနဆောင်ရွက်သူ တစ်ဦးချင်းတွင်လည်း ဖြစ်စဉ်အခြေအနေတစ်ရပ်၊ လုပ်ငန်းတစ်ခုကို ဘက်ပေါင်းစုံမှ လေ့လာသုံးသပ်နိုင်သည့် ဆန်းသစ်တီထွင် တွေးခေါ်ခြင်းနှင့် ဖောက်ထွက်တွေးခေါ်ခြင်း စွမ်းရည်များရရှိနိုင်မှာ ဖြစ်ပါတယ်။ အဲလိုလုပ်မှ ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံက တိုးတက်ပါမယ်။ ကျွန်တော်တို့တုန်းက သုတေသနဆိုတာ ဘာမှန်းမသိပါဘူး။ အားနည်းခဲ့ပါတယ်။ ခုသုတေသနဆောင်ရွက်မှု အားကောင်းအောင် လုပ်ပါမယ်။
- အမေရိကမှာဆိုရင် MD ကနေ research လုပ်လို့ရပါတယ်။ အခု ကျွန်တော်တို့ရဲ့ တက္ကသိုလ်တွေမှာ သင်ကြားပုံနည်းစနစ်တွေကို ပြင်နေပါတယ်။ တိုင်းရင်းဆေးတက္ကသိုလ်မှာလည်း သုတေသန subject သည် ပထမနှစ်၊ ဒုတိယနှစ် အကုန်လုံးထည့်ရပါမယ်။ အဲဒါတွေကိုလည်း curriculum တွေကို အကုန်ပြန်ပြီး review လုပ်ခိုင်းထားပါတယ်။
- နောက်တစ်ချက်ကတော့ ဒီတိုင်းရင်းဆေးတက္ကသိုလ်မှာဆိုရင် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများမှ တက္ကသိုလ်မှာပဲဖြစ်ဖြစ်၊ ဆေးရုံကြီးမှာဖြစ်ဖြစ်၊ Ethical Review Committee Or Institute Review Board ဆိုတာ ရှိပါတယ်။

ဒီကော်မတီကနေပြီးတော့ တက်လာတဲ့ research တွေကို သုံးသပ်ပါတယ်။ approve လုပ်ရပါတယ်။ နိုင်ငံခြား တက္ကသိုလ်ကြီးတွေမှာဆိုရင် (၁၀)ခု၊ (၁၅)ခု လောက်ရပါတယ်။ မြန်မာနိုင်ငံမှာက သိပ်မရှိပါဘူး။ ဆေးသုတေသနဦးစီးဌာနမှာ တစ်ခုရှိတယ်။ ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးတက္ကသိုလ်မှာ တစ်ခုရှိတယ်။ အခြားတက္ကသိုလ်တွေမှာ နည်းနည်းပဲရှိပါတယ်။ ဒီ IRC နဲ့ ERC ကိုလည်း ဒီမှာဖွဲ့ပါမယ်။ အဖွဲ့စဖွဲ့တဲ့အခါမှာ capacity မရှိသေးတဲ့အခါ ကျတော့ ဆေးသုတေသနဦးစီးဌာနတို့၊ ကျန်တဲ့လူတွေက ခဏလာပြီး ကူညီပေးမှာဖြစ်ပါတယ်။

- ဆိုလိုတာက ကျောင်းသားတစ်ယောက်သည် သုတေသနလုပ်ချင်ရင် ကော်မတီကို တင်ရပါမယ်။ သုတေသနလုပ်ချင်တဲ့သူကတော့ ကျွန်တော်တို့ရဲ့ သုတေသန objective ကဒါဖြစ်တယ်။ research ကို ဘယ်လို သုံးချင်တယ်၊ analysis ဘယ်လို လုပ်မယ်ဆိုတာကို တင်ပြရပါမယ်။ ဒီ IRC နဲ့ ERB အဖွဲ့က သဘောတူခွင့်ပြုပြီးရင် သုတေသနကို ဆက်လုပ်လို့ ရမှာဖြစ်ပါတယ်။ ဒီအဖွဲ့ရဲ့ခွင့်ပြုချက်မရဘဲ သုတေသန လုံးဝလုပ်လို့ မရပါဘူး။ ကမ္ဘာမှာလည်း အဲဒီအတိုင်းပါပဲ။ Ethical Review Committee (သို့မဟုတ်) institute review committee ၏ approval မရဘဲ မည်သည့် research မှ လက်မခံပါဘူး။ ဂျာနယ်တစ်ခုမှာ လက်ခံဖို့ ဆိုရင် ဒီကော်မတီရဲ့ approval အမြဲပါရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့ နိုင်ငံမှာ ဒါကိုလုပ်ပါမယ်။ ERC ကို (၂)ခုလောက် အနည်းဆုံး ကျွန်တော်တို့ လုပ်ဖို့ရှိပါတယ်။

- ကျွန်တော်က သုတေသနတွေအရမ်းလုပ်ခိုင်းပြီး စာကြည့်တိုက်မရှိရင်လည်း မရပါဘူး။ စာကြည့်တိုက်ကိုလည်း electronic library အပြင်၊ စာအုပ်တွေကို ပိုပြီးထားပေး တိုင်းရင်းဆေးတက္ကသိုလ်ကြီးကိုလည်း ယခုထက် ပိုမိုကောင်းမွန် တိုးတက်စေရန်အတွက်လည်း သင်ကြားသင်ယူမှု၊ သင်ရိုးညွှန်းတမ်း၊ သင်ကြားမှုကို အထောက်အကူပြုသော ပတ်ဝန်းကျင်၊ ဆရာ/ ဆရာမများ၏ စွမ်းဆောင်ရည်၊ စာသင်ခန်း၊ ပစ္စည်းကိရိယာ၊ စာကြည့်တိုက် အစရှိတာတွေကို အဘက်ဘက်မှ ခြုံငုံဆန်းစစ် သုံးသပ်မှုများပြုလုပ်ပြီး လိုအပ်ချက်နှင့် အားနည်းချက်များကို ဝန်ကြီးဌာနမှ ဦးစားပေးအလိုက် ဖြည့်ဆည်းပံ့ပိုး ဆောင်ရွက်သွားမှာ ဖြစ်ပါတယ်။
- နောက်တစ်ခုကတော့ ဒီတိုင်းရင်းဆေးတက္ကသိုလ်ရဲ့ သင်ရိုးညွှန်းတမ်း (curriculum) တွေကိုလည်း အကုန်ပြန်ပြီး review လုပ်ပြီးတော့ ခေတ်နှင့်လိုက်လျောညီထွေ ဖြစ်အောင်လုပ်ပါမယ်။ လုပ်တဲ့အခါမှာလည်း ဆရာတွေကပဲ ကြည့်လို့မရပါဘူး ကျောင်းသားတွေကိုလည်း မေးရပါမယ်။ ကျောင်းသား၊ ဆရာ၊ TAG၊ တိုင်းရင်းဆေးဆရာများအသင်း၊ နောက်ထုတ်လုပ်သူများအသင်း အကုန်လုံးသိပြီး curriculum ကို ဘယ်လိုပြင်မလဲ၊ curriculum ကို Bachelor of Traditional Medicine ဘွဲ့ရတဲ့သူ တစ်ယောက်က ငါဟာသုတေသနကို ဘယ်လောက်ထိလုပ်နိုင်သလဲ၊ ဘယ်လိုပြောနိုင်လဲ၊ ဆိုနိုင်လဲဆိုတာကိုရှိမှသာလျှင် တိုင်းရင်းဆေးဘွဲ့ရလာတဲ့သူတွေကို ဆရာဝန်တွေလိုကြည့်သလိုကြည့်မှာပါ။ မဟုတ်လို့ရှိရင် မကြည့်ဘူး၊ ဒါကြောင့် အကုန်လုံးပေါင်းလုပ်ရပါမယ်။ ပါမောက္ခချုပ်၊ ဒုတိယညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်၊ ပါမောက္ခတွေနဲ့ အကုန်စုပေါင်းပြီးတော့

လုပ်ရပါမယ်။ ဒါမှသာလျှင် တိုင်းရင်းဆေးလောကကြီး တစ်ခုလုံး တိုးတက်လာမှာဖြစ်ပါတယ်။

- ကျွန်တော် ဝန်ကြီးစဖြစ်တဲ့အချိန်မှာ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၊ ဝန်ကြီးဌာနတစ်ခု သည် သုတေသနမလုပ်ဘဲ မအောင်မြင်နိုင်ဘူး၊ မတိုးတက် နိုင်ဘူးဆိုတာ သိတဲ့အတွက် ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံမှာ သုတေသနပြုလုပ်သော ယဉ်ကျေးမှု ထွန်းကားစေရေး လုပ်ပါတယ်။ သုတေသနပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် ပညာရပ် နယ်ပယ်အသီးသီးမှာ ယခုထက်ပိုမို တိုးတက်စေဖို့အတွက် နိုင်ငံတော် အစိုးရသစ်လက်ထက်မှာ သုတေသနရန်ပုံငွေအတွက် (၂၀၁၇-၂၀၁၈) ဘဏ္ဍာနှစ်မှာ သန်း (၁,၀၀၀) ကျပ်၊ (၂၀၁၈-၂၀၁၉) (၆ လ) ဘဏ္ဍာနှစ်မှာ သန်း (၅၀၀)ကျပ်၊ (၂၀၁၈-၂၀၁၉) ယခု ဘဏ္ဍာနှစ်တွင် သန်း(၁,၅၀၀) ကျပ် လျာထား အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့ပြီး လာမည့်ဘဏ္ဍာနှစ်တွင် သန်း (၃,၀၀၀)ကျပ်အထိ လျာထားပြီး ဆောင်ရွက်သွားမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် ၂၀၁၈ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလမှာ သုတေသနလုပ်ဖို့အတွက် အမြဲတမ်းအတွင်းဝန် ဦးဆောင်ပြီး အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ကို ဖွဲ့ခဲ့ပါတယ်။
- အခုတက်ရောက်လာတဲ့ သုတေသနဆောင်ရွက်လိုသူများအနေဖြင့်လည်း သုတေသနအဆိုပြုလွှာများတင်ပြ လျှောက်ထားနိုင်တယ်ဆိုတာ အသိပေး ပါတယ်။
- ဘာပဲလုပ်လုပ် ဌာနအတွက်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံအတွက်လည်း ကောင်း၊ တက္ကသိုလ်ကြီးအတွက်လည်းကောင်း အကျိုးရှိမယ့် သုတေသနများကို များစွာလုပ်ပေးပါ။ ဘာကြောင့်သုတေသနကို ကျွန်တော် လုပ်ခိုင်းရသလဲ

ဆိုရင် သုတေသနလုပ်တဲ့လူတစ်ယောက်ရဲ့စဉ်းစားပုံ/စဉ်းစားနည်းက သာမန်လူတစ်ယောက်ရဲ့ စဉ်းစားပုံ/စဉ်းစားနည်းနဲ့ မတူပါဘူး။

- ဆိုလိုတာက ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးဦးစီးမှာပဲဖြစ်ဖြစ်၊ တိုင်းရင်းဆေးပညာဦးစီးဌာနမှာပဲဖြစ်ဖြစ်၊ လူ့စွမ်းအားအရင်းအမြစ်ဦးစီးဌာနမှာပဲဖြစ်ဖြစ်၊ သာမန်လူတစ်ယောက်ရဲ့ စဉ်းစားပုံ/စဉ်းစားနည်းနဲ့ သုတေသနလုပ်တဲ့လူတစ်ယောက်ရဲ့ စဉ်းစားပုံ/စဉ်းစားနည်းက လုံးဝမတူပါဘူး။ သုတေသနဆိုတာ အဘက်ဘက်ကနေ စဉ်းစားပါတယ်။ ဒါဖြစ်ရင်ဘာလုပ်ရမယ်၊ ဒါဖြစ်ရင် အဲလိုလုပ်မယ် ရိုးရိုးသာမန် တွေးခေါ်စဉ်းစားတာ မဟုတ်ပါဘူး။ အမျိုးမျိုးလှည့်ပတ်စဉ်းစားရတဲ့ သူရဲ့ဦးနှောက်ကစားမှု၊ ဉာဏ်ရည်ကစားမှုဟာ အရမ်းကွာသွားပါတယ်။ ကွာတာက အလုပ်မှာတင်မကပါဘူး။ ပြင်ပကိစ္စရပ်တွေ အကုန်လုံးမှာလည်း တစ်ဦးနဲ့တစ်ဦး မတူတော့ပါဘူး။ ဒါကြောင့် ဆရာတို့ကို သုတေသနအရမ်းလုပ် စေချင်ပါတယ်။
- သုတေသနလုပ်မယ်ဆိုရင် အခုတက်ရောက်လာတဲ့ စာတမ်းရှင်များက ဒီသုတေသနကို ဘာကြောင့်လုပ်ရလဲ၊ ရလဒ်ထွက်လာရင် ဘာလုပ်ဖို့ဆိုတဲ့အဖြေဟာ အရေးအကြီးဆုံးပဲဖြစ်ပါတယ်။ သုတေသနလုပ်လို့ရလာတဲ့ ရလဒ်သည် ပြည်သူတွေကို အကျိုးပြုမလား၊ တက္ကသိုလ်ကြီးကို အကျိုးပြုမလား၊ ဌာနကို အကျိုးပြုမလား။
- နောက်တစ်ခုကတော့ တိုင်းရင်းဆေးတက္ကသိုလ်မှာ ခေတ္တပါမောက္ခချုပ် ခန့်ဖို့ရှိပါတယ်။ ခေတ္တပါမောက္ခချုပ်အနေနဲ့က ဘာလုပ်သင့်လဲဆိုတော့ MoU တွေကိုလက်မှတ်ထိုးပါ။ အထူးသဖြင့် ဂျပန်နိုင်ငံတို့၊ ကိုရီးယားနိုင်ငံတို့မှာရှိတဲ့ တက္ကသိုလ်တွေနဲ့ထိုးပါ။ သုတေသနတွေကိုလည်း

ဘယ်လိုပေါင်းလုပ်မလဲ၊ ဆေးသုတေသနဦးစီးဌာနမှာဆိုရင် MoU တွေ အများကြီးထိုးထားတာ ရှိပါတယ်။ တိုင်းရင်းဆေးဦးစီးဌာနကလည်း ကြည့်ပါ။ MoU တွေကို နိုင်ငံခြားဆက်သွယ်ရေးဌာနကို တောင်းလိုက်ပါ။ ဂျပန်မှာ တက္ကသိုလ်တွေ အများကြီးပါပဲ။ အဲဒီတက္ကသိုလ်တွေနဲ့ ဆက်သွယ်လိုက်ပါ။ ပြည်တွင်းသာမက နိုင်ငံတကာမှ တက္ကသိုလ်များ၊ အဖွဲ့အစည်းများ၊ ဆေးဝါးလုပ်ငန်းများနှင့် ချိတ်ဆက်၍ multi-centric research သုတေသနများ လုပ်ပါ။ Multi-centric research ဆိုတာက ဘာလဲဆိုလို့ရှိရင် ဒီသုတေသနတစ်ခုတည်းကို ကိုရီးယားနိုင်ငံမှာ လုပ်တယ်၊ ထိုင်းနိုင်ငံမှာလုပ်တယ်၊ မြန်မာနိုင်ငံမှာလုပ်တယ်၊ ဂျပန်နိုင်ငံ မှာလုပ်တယ်၊ ဒါမျိုးတွေ အများကြီးလုပ်လို့ ရပါတယ်။

- သုတေသနလုပ်တဲ့လူတွေရဲ့ သုတေသနနဲ့ပတ်သက်တဲ့ research acumen တွေလည်း အရမ်းတက်လာပါမယ်။ Multi-centric research လို့ခေါ်တဲ့ collaborative research တွေအများကြီး လုပ်ပေးပါ။ တိုင်းရင်းဆေးပညာဦးစီးဌာန၊ ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်၊ ဒုတိယညွှန်ကြား ရေးမှူးချုပ်တို့က ဦးဆောင်ပြီး တိုင်းရင်းဆေးပညာရပ်ဆိုင်ရာ အကြံပေး အဖွဲ့ ဥက္ကဋ္ဌ ဒေါက်တာဦးမိတ်နှင့် အဖွဲ့ဝင်တွေ၊ တိုင်းရင်းဆေးတက္ကသိုလ်မှ ပါမောက္ခတွေနှင့်တိုင်ပင်ပြီး သေချာလုပ်စေချင်ပါတယ်။ ဝန်ကြီးဌာနမှ လုံးဝပံ့ပိုးပေးပါမယ်။
- ကျွန်တော့်အနေနဲ့ ဒီစာတမ်းတွေကို ဖတ်ကြည့်လိုက်တဲ့အခါမှာ တော်တော် အဆင့်အတန်းမြင့်တာ တွေ့ရပါတယ်။ အဲဒါကိုကြည့်ခြင်းအားဖြင့် သုတေ သနလုပ်တဲ့လူတွေရဲ့ အရည်အသွေးက မညံ့ဘူးဆိုတာ သိနိုင်ပါတယ်။

အရှိန်အဟုန်မြင့်ဖို့အတွက် ကျွန်တော်တို့ ဝန်ကြီးဌာနမှာ ပိုက်ဆံရှိပါတယ်၊ ဆက်လုပ်ဖို့ပဲကျန်ပါတယ်။

- ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်တို့၊ ပါမောက္ခချုပ်ကလည်း topic တွေကို လုပ်ပေးလိုက်ပါ။ ဆိုလိုတာက ကျွန်တော်တို့ဟာ စနစ်တကျနဲ့ အားလုံးအချင်းချင်းပူးပေါင်းမယ်၊ ပြင်ပအဖွဲ့အစည်းတွေနဲ့ စနစ်တကျ ပူးပေါင်းပြီး လုပ်မယ်ဆိုရင် ဘာမှမအောင်မြင်စရာ မရှိပါဘူး။
- အခု တိုင်းရင်းဆေးသုတေသန စာတမ်းဖတ်ပွဲတွင် ဆုတွေပေးပါမယ်၊ အားလုံးဆုပေါင်း (၉)မျိုးရှိပါတယ်။ ပထမ၊ ဒုတိယနှင့် တတိယဆုများ သတ်မှတ်ပြီး ဆုကြေးငွေနှင့် ဂုဏ်ပြုလက်မှတ်များလည်း ချီးမြှင့်သွားမှာ ဖြစ်ပါတယ်။
- ပထမဆုက (၃)ဆု၊ ဒုတိယဆု (၃)ဆု၊ တတိယဆု (၃)ဆု၊ ပထမဆုကို ကျွန်တော်တို့ (၆)သိန်းပေးမယ်၊ ဒုတိယ ဆုကို (၄)သိန်းခွဲပေးမယ်၊ တတိယဆုကို (၃)သိန်းပေးပါမယ်။ နောက်နှစ်ဆိုရင် ဆုကို ဒီထက် ပိုပြီးပေးပါမယ်။ နောက်နှစ်မှာဆုက ဒီထက်ပိုများပါမယ်၊ ဒါတွေမကပါဘူး၊ တစ်ချို့ paper တွေမှာ ဆိုရင် the best research method သုံးတာတို့၊ ဆုတွေအများကြီး ပေးလို့ရပါတယ်။ အဲဒီဆုတွေကို ပေးတဲ့အခါမှာ ဆရာတို့ဆုကို ဆုရွေးချယ်စိစစ်တဲ့ group တွေရှိပါတယ်၊ အဲဒီ group မှာလည်း တိုင်းရင်းဆေးတက္ကသိုလ်တစ်ခုတည်း မလုပ်ပါနဲ့၊ ကုသရေးဦးစီးဌာန၊ ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးဦးစီးဌာန၊ အစားအသောက်နှင့် ဆေးဝါးကွပ်ကဲရေးဦးစီးဌာန၊ ဆေးသုတေသနဦးစီးဌာနတို့က လူတွေနှင့်

ဆေးဝါးတက္ကသိုလ်က လူတွေကိုပါ အဖွဲ့ဝင်တွေ အနေနဲ့လုပ်ပါ။ အားလုံး သေချာစိစစ်ပြီး လုပ်စေချင်ပါတယ်။

- နောက်တစ်ချက်က တိုင်းရင်းဆေးသုတေသန စာတမ်းဖတ်ပွဲတွင် တိုင်းရင်းဆေး၊ ပြည်သူ့ကျန်းမာ၊ ဆေးသုတေသန၊ ရုက္ခဗေဒ၊ ဆေးဝါး စသည်ဖြင့် ကဏ္ဍပေါင်းစုံမှ ပညာရှင်များနဲ့ပူးပေါင်း လုပ်ဆောင်ထားသော သုတေသနများ ပါဝင်တာကိုတွေ့ရပြီး သုတေသနများဟာ အရည်အသွေး ပြည့်ဝကောင်းမွန်တဲ့အတွက် ချီးကျူးဂုဏ်ပြုပါတယ်။
- နောက်တစ်ချက် ကျွန်တော်ပြောချင်တာကတော့ စာတမ်းတွေဖတ်ကြား ရာမှာ မေးမြန်းဆွေးနွေးဖို့ အချိန်ကို သတ်မှတ်ထားရှိစေချင်ပါတယ်။ မေးမြန်းဆွေးနွေးတဲ့အကျင့်ကို လုပ်ပေးစေချင်ပါတယ်။ အနည်းဆုံးတော့ (၅)မိနစ်လောက် မေးစေချင်ပါတယ်။ Presentation မှာ take home message ကို ထည့်စေချင်ပါတယ်။
- နောက်တစ်ချက်ကတော့ အရင်တုန်းက paper တွေအကုန်လုံးကို ပြန်ပြီး တော့ quick review လုပ်ပေးပါ။ ဒါကိုအဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ ဖွဲ့ပြီးတော့လုပ်ပြီးရင် idea အသစ်တွေထွက်လာမယ်၊ မဟာဗျူဟာ/ နည်းဗျူဟာအသစ်တွေနဲ့ လုပ်သင့်တယ်ဆိုတာ ထွက်လာပါမယ်။ ဦးစားပေးအသစ်တွေ အကုန် ထွက်လာပါမယ်။ အဲဒါတွေကို လုပ်ပေးစေချင်ပါတယ်။ နောက်တစ်ခါ ဘာတွေ ထပ်လုပ်သင့်တယ် ဆိုတာပေါ်လာပါလိမ့်မယ်။
- ဆိုလိုတာက ဒီမှာလုပ်တဲ့ သုတေသနစာတမ်းဖတ်ပွဲရဲ့ အဓိပ္ပါယ်က ဘာလဲ ဆိုတော့ ကျွန်တော်တို့ တိုင်းရင်းဆေးလောကမှာ ကိုယ်တွေ့ကြုံဖူးတာ personal experience တွေနဲ့ လုပ်တာတွေရှိပါတယ်။ ဒါတွေက မဖြစ်နိုင်

ပါဘူး။ အဲဒါကိုကျွန်တော်က evidence based ကို ဖြစ်အောင်လုပ်ရ ပါမယ်။ Personal experience ဆိုတာ evidence based လို မခိုင်မာ ပါဘူး။ သုတေသနသည် evidence based ဖြစ်အောင်လုပ်တဲ့ဟာဖြစ်တဲ့ အတွက် အလွန်အကျိုးရှိပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့ သုတေသနနဲ့ဆိုရင် ခိုင်ခိုင် မာမာ၊ ရဲရဲတင်းတင်းနဲ့ defend လုပ်နိုင်ပါတယ်။ အခြားနိုင်ငံက လာလည်း လုပ်နိုင်ပါတယ်။ အဲဒီလိုလုပ်နိုင်ဖို့ကို ဒီစာတမ်းဖတ်ပွဲကြီး ကျင်းပရခြင်းဖြစ်ပါတယ်။

- ကျွန်တော့်အနေနဲ့ကတော့ တစ်နှစ်ထက်တစ်နှစ် ပိုပြီးတော့ တိုးတက် အောင် လုပ်စေချင်ပါတယ်။ ထို့အပြင် ဒီလိုစာတမ်းဖတ်ပွဲကြီးမှာ နိုင်ငံခြား က စာတမ်းပညာရှင်တွေကိုဖိတ်ပါ။ အိန္ဒိယမှာဆိုရင် အရမ်းတိုးတက် တယ်။ တရုတ်ကိုလည်းဖိတ်ပါ။ သူတို့လာပြီးတော့ စာတမ်းတွေကို ဖတ်မှာပါ။ DMR Myanmar Research Congress ကတော့ တော်တော်လေး အဆင့်မြင့်ပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့ နှစ်စဉ်လုပ်ပါတယ်။ အဲဒီလိုပဲ တိုင်းရင်းဆေးကဟာကိုလည်း အခြားနိုင်ငံတွေနဲ့လုပ်ပါ။ ခုနပြောတဲ့ MOU ထိုးပြီးရင် ဂျပန်ကလူတွေကလည်း လာပြီးတော့ ပြောမှာပဲ။ ကိုရီးယားက လူတွေကလည်း လာပြီးတော့ပြောမှာပဲ။ ထိုင်းက လည်းလာပြီးတော့ ပြောမှာပဲ။ အိန္ဒိယကလည်းလာပြောမယ်။ ဆွီဒင်က လည်း လာပြောပါမယ်။ အဲဒါတွေကို ဖိတ်ကြားဖို့ နောက်နှစ်မှာ စပြီးတော့ စဉ်းစားပေးပါ။
- နောက်တစ်ချက် အစကတော့ကျွန်တော် တိုင်းရင်းဆေးတက္ကသိုလ် ကြီးကို ကျန်းမာရေးလူစွမ်းအားအရင်းအမြစ်ဦးစီးဌာနဘက်ကို ကူးဖို့ရည်ရွယ်

ပါတယ်။ ဒါပေမယ့်မဖြစ်နိုင်ပါဘူး။ တိုင်းရင်းဆေးတက္ကသိုလ်ရဲ့ Nature က ကျန်တဲ့ဟာတွေနဲ့ မတူပါဘူး။ ဒါကိုတော့ တိုင်းရင်းဆေးပညာဦးစီးဌာနကပဲ ဦးစီးပြီးတော့ ဆက်လက်လုပ်ပေးပါ။ ဒီတက္ကသိုလ်မှာ ဘယ်တိုင်းရင်းဆေးနဲ့ဆိုင်တဲ့ journal ကို subscribe လုပ်ထားလဲ၊ ဘာတွေရှိလဲ၊ မရှိရင်လုပ်ပါ ကျွန်တော်တို့ဆီမှာ ပိုက်ဆံလည်းရှိပါတယ်။ ဘယ် journal ကို subscribe လုပ်ရမယ်ဆိုတာကို ဌာနတွေအကုန်စဉ်းစားပြီးလုပ်ပါ။ Journal of research and traditional medicine စာအုပ်က တော်တော်ကောင်းပါတယ်။ ဒါမျိုးတွေက ရှိကိုရှိရပါမယ်၊ ဘယ်လောက်ရှိလဲတော့ မသိပါဘူး။ ဒါကိုတော့ ဌာနတွေက ရှာပြီးလုပ်ပါ။

- နောက်တစ်ချက်က ဆရာတို့တွဲတဲ့အခါမှာ ဟိုဘက်ကလည်း Bimstec အစည်းအဝေးလုပ်သွားပါတယ်၊ အာဆီယံရှိတယ်၊ မဲခေါင်ရှိတယ်၊ ဒါတွေလည်းဆရာ ဆက်သွယ်ပြီးလုပ်ပါ။ နောက်ဆုံးကတော့ ဒီမှာထပ်ပြီး ပြောချင်တာကတော့ တိုင်းရင်းဆေးသုတေသနကို quality, safety, efficacy and effectiveness ကို ဦးစားပေးပြီး လုပ်စေချင်ပါတယ်။ အထူးသဖြင့် ကျွန်တော်တို့ ဆေးရုံတွေမှာ တက်တဲ့လူနာတွေမှာ အများကြီး လုပ်လို့ရပါတယ်။ တိုင်းရင်းဆေးတစ်ခုဟာ Diabetes ဆိုရင် ကျသွားပါမယ်၊ ဒါပေမယ့် ဘယ်လောက်ကျသလဲ၊ ဘယ်လောက်သောက်ရမှာ ဘယ် dose မှာကျသလဲ၊ ဘယ်လို duration မှာပေးရမလဲ၊ ဒါတွေကို clinical trial တွေလုပ်ပါ။ ဆီချို၊ သွေးချိုက ကျမှန်းတော့ သိတယ်၊ ဒါပေမယ့်အရမ်းကြီး ကျသွားရင်လည်း မကောင်းပါဘူး။

အဲဒီတော့ ဘယ်လောက်ထိ လုပ်ရမလဲ၊ ဘယ်လို duration အဲဒါတွေကို သူ့နေရာနဲ့သူ သုတေသနတွေက လုပ်လို့ရပါတယ်၊ ဘာမှမခက်ပါဘူး။

- အထူးသဖြင့် သုတေသနလုပ်ငန်းမှာ Private-Public-Partnership ဆေးထုတ်လုပ်တဲ့ကုမ္ပဏီတွေနဲ့ ပေါင်းပြီးတော့လုပ်ပါ။ ဒီမှာတက်နေတဲ့လူတွေနဲ့ ကုမ္ပဏီတွေနဲ့ပေါင်းပြီး ဘာလုပ်ချင်လဲ၊ ကျွန်တော်တို့တွဲလုပ်မယ်၊ အဲဒါကို ကျွန်တော်လုပ်စေချင်ပါတယ်။ ကျွန်တော် နည်းနည်းထပ်ပြောချင်တာက ကျွန်တော် ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့မှာလုပ်တုန်းက ဘာသွားတွေ့လဲဆိုတော့ တိုင်းရင်းဆေးလုပ်တဲ့သုတေသနမှာ သူရဲ့ sample size ရယ်၊ sampling technique, literature ကို သိပ်ပြီးတော့ ဂရုမစိုက်တာတွေ့ရပါတယ်။ ဒါပေမယ့် ဒီမှာကတော့ တော်တော်လေး ကောင်းတာတွေ့ရပါတယ်။
- နောက်တစ်ခု statistical power ကိုလည်း ခပ်မြင့်မြင့်ရအောင် လုပ်ပေးစေချင်ပါတယ်။ control လည်းရှိရမယ်၊ literature search ကို သေချာလုပ်ပါ။ အဲဒါကို သေချာပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင် လုပ်နိုင်ပြီဆိုရင် ဆရာတို့ ထွက်ပေါ်လာတဲ့ တိုင်းရင်းဆေး paper ရဲ့ quality ဟာ အရမ်းကောင်းပါမယ်ဆိုတာ လုံးဝယုံကြည်ပါတယ်။
- ကျွန်တော့်အနေနဲ့ နိဂုံးချုပ်ပြောချင်တာကတော့ နံပါတ်(၁) တိုင်းရင်းဆေးလောက တိုးတက်ဖို့အတွက် သုတေသနသည် မလုပ်မဖြစ်လုပ်ရမယ့်ကိစ္စဖြစ်ပါတယ်။ နံပါတ်(၂) သုတေသန ယဉ်ကျေးမှု research culture ကို မြှင့်ဖို့အတွက် တိုင်းရင်းဆေးပညာဦးစီးဌာန၊ ဆေးသုတေသနဦးစီးဌာနနဲ့ ကျွန်တော်တို့ ဝန်ကြီးဌာနမှာ လုံးဝတာဝန်ရှိပါတယ်။ ဒါတွေ

ကျွန်တော်တို့ လုပ်ပေးပါမယ်။ နံပါတ် (၃)ကတော့ ဒီမှာရှိတဲ့ University of Traditional Medicine မှာရှိတဲ့ ဆရာ၊ ဆရာမ၊ ကျောင်းသားတွေ သုတေသနလုပ်မယ်ဆိုရင် ထောက်ပံ့ငွေတော်တော်များများ လုံလောက်တဲ့ ထိ ပေးပါမယ်။

- နောက်တစ်ခုကတော့ ဒီနေရာမှာ မကြာခင်ကာလအတွင်းမှာပဲ တိုင်းရင်းဆေးတက္ကသိုလ်ကြီးမှာ သုတေသန Unit လုပ်ပေးမယ်၊ e-library, book library လုပ်ပေးမယ်၊ ERC နဲ့ IRB ကို အားဖြည့်ပေးပါမယ်။ နောက်တစ်ခုက ဒီတက္ကသိုလ်က ပါမောက္ခချုပ်ကြီးကို ပြောချင်တာက အတန်းတိုင်း၊ အတန်းတိုင်းမှာ သုတေသနနဲ့ပတ်သက်တာကို နည်းနည်းချင်း သင်ရိုးညွှန်းတမ်းထဲမှာ ပုံမှန်ထည့်ပေးစေချင်ပါတယ်။ နောက်ပြီးတော့ lunch time talk တွေကိုလုပ်နေပါတယ်။ ဒီမှာလုပ်တာတွေ့ပါတယ် အရမ်းကောင်းပါတယ်။ ဆက်လက်ပြီးတော့လည်းလုပ်ပါ။ lunch time talk မှာလည်း အများအားဖြင့် question တွေကိုမေးခိုင်းပါ။ ပြောတာ နည်းနည်း question ကိုများများလုပ်ပေးပါ။ ကျွန်တော့်အနေနဲ့ကတော့ holistic review team ရဲ့အဖြေကို စောင့်နေပါတယ်။ ဆရာတို့ရတဲ့ အဖြေပေါ်မှာ မူတည်ပြီးတော့ EC မှာ ဦးစားပေးလုပ်ပေးပါမယ်။ ဆရာတို့က ကျွန်တော်တို့ကို (၁၀)ခု လုပ်ခိုင်းရင် အဲဒီ (၁၀)ခုထဲက ဘယ်ဟာအရေးကြီးလဲဆိုတာ prioritize လုပ်ပါမယ်။ ပိုက်ဆံလည်း ရှိပါတယ်။

- ကျွန်တော့်အနေနဲ့ ပြောချင်တာကတော့ တိုင်းရင်းဆေးလောကကြီးကို တိုးတက်ဖို့အတွက် အဓိကဒေါက်တိုင်ကြီးကတော့ သုတေသနလုပ်ခြင်း ဖြစ်ကြောင်း ပြောကြားရင်းနဲ့ နိဂုံးချုပ်အပ်ပါတယ်။
- အားလုံးကို ကျေးဇူးတင်ပါတယ်။